

ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP TRONG ĐÀO TẠO NGHỀ THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC THỰC HIỆN

TS. HOÀNG THỊ MINH PHƯƠNG
 Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

1. Đặt vấn đề

Đào tạo (ĐT) theo năng lực thực hiện (competency-based training) chú trọng vào kết quả đầu ra để sau khi học xong, người học có năng lực thực hiện (NLTH) được tất cả các công việc của nghề đạt chuẩn quy định. Mặt khác, ĐT theo NLTH, tích hợp giữa lí thuyết và thực hành, thực hiện được nguyên lí giáo dục: “học đi đôi với hành” nhằm nâng cao chất lượng ĐT.

Điều 35 Luật Giáo dục 2005 nêu rõ: “Phương pháp giáo dục nghề nghiệp phải kết hợp rèn luyện kĩ năng thực hành với giảng dạy lí thuyết giúp người học có khả năng hành nghề và phát triển nghề nghiệp theo yêu cầu của từng công việc”[1]. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và ĐT nhấn mạnh: “Nội dung giáo dục nghề nghiệp được xây dựng theo hướng tích hợp kiến thức, kĩ năng, tác phong làm việc chuyên nghiệp để hình thành năng lực nghề nghiệp cho người học”[2]. Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội tổ chức xây dựng, ban hành chương trình ĐT nghề với cấu trúc mô đun theo phương pháp tiếp cận “ĐT theo NLTH”. Tuy nhiên, việc đánh giá kết quả học tập tích hợp theo NLTH cần tuân thủ những nguyên tắc nhất định, có phương pháp và công cụ đánh giá phù hợp.

2. Nguyên tắc, nội dung và phương pháp đánh giá trong đào tạo nghề theo NLTH

2.1. Nguyên tắc

Đánh giá kết quả học tập của người học theo NLTH là đánh giá người học đã có những năng lực gì để hoàn thành những công việc của nghề đến mức độ thành thạo nào so với chuẩn quy định. Bởi vậy, trong ĐT nghề theo NLTH, việc đánh giá và xác nhận kết quả học tập thực hiện theo các nguyên tắc sau:

- Người học phải thực hiện các công việc của nghề giống như cách thức thực hiện trong thực tế lao động nghề nghiệp;
- Đánh giá riêng từng cá nhân người học khi họ hoàn thành từng công việc;
- Kiến thức và thái độ liên quan đều là những bộ phận cấu thành NLTH nên cần được kiểm tra, đánh giá;
- Các chuẩn dùng trong việc đánh giá là những yêu cầu đặt ra ở mức độ tối thiểu, đảm bảo người học có thể bước vào làm việc được chứ không phải so sánh với những người học khác;

- Các tiêu chí và chỉ số dùng cho đánh giá phải được công bố cho người học biết trước khi học tập và kiểm tra đánh giá;

- Những năng lực người học đã có trước đó đều được công nhận và không phải đánh giá lại.

Như vậy, đánh giá kết quả học tập theo NLTH phải đánh giá đồng thời cả 3 thành tố là: kiến thức, kĩ năng và thái độ. Tuy nhiên, NLTH là một khái niệm trừu tượng và chỉ đánh giá được qua kết quả thực hiện từng công việc của nghề theo các tiêu chí (Criteria Referenced Assessment) và chuẩn quy định. Các tiêu chí và chuẩn đánh giá NLTH được xác định từ các tiêu chuẩn nghề quốc gia và một số quy định của ngành sản xuất hoặc tiêu chuẩn riêng khác [3].

2.2. Nội dung đánh giá kết quả học tập trong ĐT nghề theo NLTH

Đánh giá kết quả học tập trong ĐT nghề theo NLTH không phải đánh giá theo nội dung dạy học (tiếp cận nội dung) mà phải đánh giá sự thực hiện và kết quả thực hiện các công việc của nghề trong quá trình học tập.

Sự thực hiện: Mỗi công việc của nghề cần được thực hiện theo một quy trình nhất định. Đánh giá sự thực hiện là đánh giá việc thực hiện quy định mà người học thực hiện để làm ra sản phẩm. Trong quá trình thực hiện quy trình này, kiến thức, kĩ năng và thái độ được kết hợp nhuần nhuyễn trong từng bước hoàn thành công việc để làm ra sản phẩm. Giáo viên cần quan sát, theo dõi để đánh giá được sự thực hiện quy trình của người học. Việc đánh giá sự thực hiện diễn ra trong môi trường giả định (đánh giá dựa trên công việc).

Kết quả thực hiện: Kết quả thực hiện là yếu tố quan trọng nhất trong ĐT nghề theo NLTH, thể hiện ở sản phẩm người học làm ra (một vật thể, một quyết định hoặc dịch vụ). Việc đo lường kết quả thực hiện cho ta những chứng cứ quan trọng để khẳng định năng lực người học. Kết quả phải cụ thể, có thể cân, đong hoặc đo, đếm được hay đánh giá được so với chuẩn quy định.

Đảm bảo an toàn: Đảm bảo an toàn là một nguyên tắc trong dạy học nghề. Việc đảm bảo an toàn trong quá trình thực hiện công việc thể hiện ở thái độ tuân thủ nghiêm ngặt các quy tắc về an toàn lao động

trong quá trình học tập và sự thành thạo về kĩ năng trong các thao tác của người học.

Năng suất lao động: Năng suất lao động là một tiêu chí quan trọng để đánh giá năng lực của người lao động. Năng suất lao động là minh chứng rõ nhất về mức độ thuần thục công việc, phản ánh sự thành thạo các công việc của người học. Năng suất lao động được tính theo cách đếm số lượng sản phẩm làm ra trên một đơn vị thời gian hoặc số đơn vị thời gian để làm ra một sản phẩm.

Tinh thần, thái độ và kĩ năng làm việc theo nhóm: Dạy học theo nhóm là một phương pháp dạy học tích cực được ứng dụng rộng rãi trong dạy học nghề. Mặt khác, trong dạy học nghề, nhiều công việc phức tạp, nặng nhọc, một người không thể thực hiện được mà phải làm việc theo nhóm. Đây là tiêu chí nhằm đánh giá về tinh thần, thái độ cũng như kĩ năng làm việc theo nhóm. Làm việc theo nhóm cần thể hiện tinh thần trách nhiệm, kĩ năng của cá nhân trong việc hoàn thành nhiệm vụ được phân công, đồng thời, thể hiện được tính cộng đồng, trách nhiệm chung trong công việc của nhóm. Qua đó, phát huy tính chủ động, sáng tạo của cá nhân trong công việc được phân công và sự phụ thuộc lẫn nhau cùng chịu trách nhiệm đối với kết quả học tập của nhóm, những công việc mang tính tập thể. Bởi vậy, đánh giá việc phối hợp hoạt động với người khác trong nhóm cần phải đánh giá việc lập kế hoạch và phân công nhiệm vụ cho các thành viên, đánh giá tinh thần, thái độ và năng lực của từng cá nhân trong phần việc được nhóm phân công cũng như đánh giá kết quả công việc chung của nhóm so với nhóm khác.

2.3. Phương pháp đánh giá kết quả học tập trong đào tạo nghề theo NLTH

Đánh giá kết quả học tập trong đào tạo nghề theo NLTH bao gồm nhiều nội dung thực hiện với nhiều phương pháp khác nhau:

Phương pháp quan sát: Giáo viên cần quan sát, theo dõi thường xuyên các thao tác trong quá trình thực hiện công việc của học sinh/sinh viên, có chứng cứ cho việc đánh giá, kịp thời uốn nắn những sai lệch để phòng tránh những tai nạn nguy hiểm có thể xảy ra. Các chứng cứ có thể được ghi vào danh mục kiểm tra hoặc được giáo viên ghi nhớ và xử lí ngay trong quá trình quan sát.

Đo đạc các sản phẩm hoặc theo dõi các dịch vụ, các quá trình được thực hiện trong thực tế: Kết quả thực hiện công việc được đánh giá qua sản phẩm theo tiêu chí và chuẩn được quy định cho từng loại sản phẩm. Bài kiểm tra thực hành cần được thiết kế theo nội dung thực hiện các công việc của nghề với

các tiêu chí và chuẩn đánh giá các sản phẩm. Các tiêu chí phải cụ thể, có chuẩn rõ ràng để đánh giá chất lượng sản phẩm, thời gian hoàn thành sản phẩm và đánh giá năng suất lao động. Để đánh giá chất lượng sản phẩm cần tiến hành các phương pháp phù hợp như cân, đong, đo, đếm,... theo tiêu chí đánh giá và so sánh với chuẩn quy định để xác định chất lượng của sản phẩm so với yêu cầu. Trong quá trình dạy thực hành cũng như đánh giá chất lượng sản phẩm, người học và người dạy phải có đầy đủ các công cụ cần thiết để tự kiểm tra và đánh giá chất lượng sản phẩm. Thời gian kiểm tra cần được sắp xếp phù hợp. Thông qua kiểm tra thực hành, người học phải chứng minh năng lực của mình trong việc thực hiện các công việc bằng việc sử dụng thành thạo các dụng cụ, vật liệu, thiết bị đặc trưng cho nghề mà bài thi thiết kế.

Kiểm tra viết: Bài kiểm tra viết được thiết kế để đo lường các kĩ năng tư duy hoặc thành tích về nhận thức. Tuy nhiên, trong dạy học và đánh giá theo NLTH, kiến thức là một thành tố của NLTH, nội dung kiến thức gắn chặt với kĩ năng. Nói cách khác, nội dung kiểm tra kiến thức phải gắn bó chặt chẽ với nội dung kiểm tra thực hành các công việc của nghề. Mặt khác, tổ chức kiểm tra thực hành phải được thực hiện ngay sau khi kiểm tra kiến thức. Kiểm tra kiến thức và kiểm tra thực hành được coi là hai giai đoạn của một bài kiểm tra theo chủ đề chung là NLTH chứ không phải là hai bài kiểm tra lí thuyết và thực hành riêng rẽ.

Trắc nghiệm khách quan: Phương pháp này đảm bảo tính công bằng, khách quan, tiết kiệm thời gian đánh giá. Trắc nghiệm khách quan đánh giá kiến thức với 2 mức độ: nhớ lại hoặc nhận biết và vận dụng kiến thức vào thực tiễn. Trắc nghiệm khách quan có 4 loại: Trắc nghiệm lựa chọn đa phương án, trắc nghiệm ghép đôi, trắc nghiệm điển khuyết và trắc nghiệm đúng sai. Tùy thuộc vào nội dung và mục đích đánh giá, giáo viên lựa chọn loại câu hỏi và soạn thảo câu hỏi trắc nghiệm phù hợp.

Kiểm tra vấn đáp: Vấn đáp là một phương pháp kiểm tra kiến thức, sử dụng trong trường hợp cần có minh chứng thêm về sự hiểu biết sâu và ý tưởng sáng tạo của người học về một vấn đề. Từ đó, cung cấp các chứng cứ bổ sung cho các lĩnh vực phạm vi hoạt động rộng rãi, về sự hiểu biết và kiến thức cốt lõi cũng như những ý tưởng áp dụng vào thực tế mà chưa có điều kiện thực hành. Kiểm tra vấn đáp bổ sung không thể tùy tiện mà có tính nghiêm ngặt trong việc sử dụng và giáo viên cần có sự chuẩn bị chu đáo các câu hỏi.

Thu nhận các chứng cứ phụ trợ: Một trong những nguyên tắc của dạy học theo NLTH là thừa nhận

(Xem tiếp trang 43)